

מאמר בעניין קבלת דברי רבינו האר"י

אמרת לצרף בפורום מכובד זה ובאשכול מיוחד זה, מאמר שכתבתי לפני מספר שנים (כ-8) בענין קבלת דברי רבינו האר"י זיע"א ואמנם כיום יש דברים רבים שנתחדשו אצלי בענין זה, ורוח על פני יחלוף בכמה וכמה עניינים הכתובים כאן, [כמו שיראה המעיין במש"כ כאן ובמה שכתבתי באשכולות אחרים] אך עכ"פ לאיזה סיבה הכמוסה עמדי, אמרתי לצרפו. ואדגיש שכל המובא כאן אינו אלא לעורר את המעיינים ולא להלכה. וזה החלי בס"ד.

להורות בשאלה דידן דאם איקרי ושתה רביעית דיברך ברכה אחרונה וכו' כי אחרי דברי רבינו האר"י ז"ל אין לחוש לספק ברכות וכו' עכ"ל.

ודומה לזה כתב בשו"ת רב פעלים ח"ד (חאו"ח סוס"ח) בענין אמירת ברכה דקדיש בתרא שפסק שצריך לאומרו אף בשבת, (היפך ממה שנתבאר ממרן בשו"ע (או"ח סי' קלג ס"א) והגה שם וכן בס' רפ"ו ס"ה) וז"ל: "ועל כן מאחר שגילה רבינו האר"י זיע"א שאמירת ברכה דקדיש בתרא חובה היא ע"פ הסוד, להכי גם באתרי שקיבלו הוראות מרן ז"ל אומרים אותו בלי פקפוק, כי נגד דברי רבינו האר"י שדבריו ברוח הקודש על פי אליהו זכור לטוב אין הולכים אחר מרן ז"ל עכ"ל.

א. ולפ"ז ואם כך הוא - שהטעם שמקבלים את דברי רבינו האר"י, הוא כיון שכך הורו אותו מן השמים, ודבריו ברוח הקודש ע"פ אליהו ז"ל, לכא' צ"ב שהרי הלכה היא בב"מ (נט ע"ב) לא בשמים היא ועיין בר"ן בברכות שכתב (יט ע"ב) שמה שאמרה בת הקול הוא זה: שהרי הלכה כר"א בכל מקום, כלומר בשאר המקומות הלכה כמותו, אך כאן אין הלכה כמותו, כיון שהוא חולק על רבים, ויחיד ורבים הלכה כרבים, ואין הבת קול קיימת בכה"ג. ועוד כתב שם טעם אחר שמה שיצאה בת קול הוא כדי לנסות את החכמים אם ישיחו בה אם לאו. ובתוס' עירובין (ו ע"ב) ובב"מ (שם) כתבו שמה שיצאה בת קול הוא בשביל כבודו של ר"א שאמר תצא בת קול וכו' וכ"כ התוס' יבמות (יד ע"א ד"ה ר' יהושע היא בת' הא') ע"כ.

ב. ונראה לומר שיש הבדל ודנים זאת לפי מה הבת קול באה להודיענו, שאם היא באה לחלוק על דברי תורה, כמו המעשה של ר"א שמדין התורה הלכה כרבים, ובאה הבת קול לומר דהלכה כיחיד, בזה ודאי קיים ה'אין משגיחין בבית קול' שאמר רבי יהושע, אך אם הבת קול באה להכריע במקום שאנו מסופקים, צ"ל דכן משגיחין בבית קול הזאת, כמו במח' של ב"ש וב"ה שמחד ב"ה היו רבים יותר מב"ש ואחרי רבים להטות, ומאידך ב"ש היו חריפים יותר מב"ה, ונסתפקנו הי מיניהו עדיף וכשיצאה בת קול (עירובין יג ע"ב) ואמרה שהלכה כב"ה, הוברר הספק על ידיה [ואולי ע"י בת הקול נתברר מה שהסיקה הגמ' בהוריות (יד ע"א) דסיני ועוקר הרים סיני עדיף, שב"ה נחשבים היו לסיני, וב"ש נחשבים היו לעוקר הרים. ואפ"ל שע"י שבת הקול אמרה שיש לפסוק כב"ה הרי הוא כסיעתא למסקנת הגמ'] ואין דבר זה נגד

א. בתחילה יש לדעת שישנם ב' דעות בכלל בענין קבלת דברי רבינו האר"י. הראשונה היא, שכל דברי רבינו האר"י נאמרו ברוח הקודש¹, ע"פ אליהו הנביא זכור לטוב, והטעם שצריך לקבל פסקיו הוא משום הורו מן השמים. כ"כ הגאון רבינו יוסף חיים בשו"ת רב פעלים ח"ב (חאו"ח סימן מז) גבי מי ששתה רביעית מים קודם סעודה וז"ל "נראה ודאי שיברך ברכה אחרונה קודם שיטול ידיו ולא יסמוך על ברכת המזון, יען כי אע"ג דיש בזה פלוגתא וק"ל סב"ל, עם כל זה כיון דרבינו האר"י ז"ל הוא שר המסכים לברך ברכה אחרונה, כפי אשר יראו אותו מן השמים אין אומרים סב"ל במקום שיש לזה גילוי בדברי רבינו האר"י ז"ל, והיינו כי מצינו בשער טעמי המצות בפרשת עקב שכתב רבינו מהר"ח ז"ל וכו' שפעם אחת שתייתי אני יותר מרביעית, והסתכל מורי ז"ל במצחי ואמר לי שתית מים ולא ברכת ברכה אחרונה וכו' עכ"ל [המהר"ח ז"ל] נמצינו למדים מהך עובדא, שהורו מן השמים לרבינו האר"י ז"ל שאם שתה מים קודם סעודה, צריך לברך ברכה אחרונה ואין ברכת המזון פוטרתו וכו' וא"כ השתא כיון שרבינו האר"י ז"ל ס"ל שיברך ברכה אחרונה וכו', נמצא הכריע ע"פ מה שהורו אותו מן השמים כמאן דאמר שאין צורך לברך על המים שבתוך הסעודה וכו' הנה כי כן יש

¹ אלישנא דרבינו יוסף חיים שדבריו נאמרו ברוח הקודש, לכא' צ"ב דהנה הגמ' ביומא (ט ע"ב) "אמר רבי אבא בת קול כדתניא משמתו נביאים אחרונים חגי זכריה ומלאכי נסתלקה רוח"ק מישראל ועדין היו משתמשין בבית קול" ע"כ. וכן בסוטה (מח ע"ב) ובסנהדרין (יא ע"א). וראה בירושלמי סוטה (פ"ג ה"ג) "משמתו וכו' פסקה וכו' אעפ"כ משתמשין היו בבית קול".

וכן בתוספתא סוטה (פ"ג תוספ' ד) משמתו וכו' פסקה וכו' ואעפ"כ היו משמיעין להם על בית קול" ע"כ. וא"כ צ"ל דדברי רבינו האר"י הם בבית קול ע"פ אליהו והוא מדרגה למטה מרוה"ק כמש"כ תוס' בסנהדרין (יא ע"א ד"ה בת קול) שהוא לא הקול עצמו היוצא מן השמים, אלא מתוך הקול היוצא מן השמים יוצא קול אחר והוא הבת קול ע"כ. אך צ"ל דלא קשיא מידי כמו שהוכיח המהר"ח ז"ל בהקדמתו לשער ההקדמות (ד"ה והנה היום אביע חידות) וז"ל "ואף אם פסקה נבואה, רוח הקודש ע"י אליהו ז"ל לא פסק". ובסו"ד כתב "הנה הדברים והחידושים עצמם אשר בחיבורי זה, יעידון יגידון וכל רואיהם יכירום כי דברים עמוקים ונפלאים כאלה אין יכולת בשכל אנושי לחברם אם לא בהשפעת רוח"ק ע"י אליהו ז"ל" עכ"ל. וכן בספר עמק המלך (הקדמה שלישית פ"ה) כתב וז"ל "ואף אם אין נביא וחווה אחר החורבן, לא נמנע רוח אלוקים חיים רוח הקודש להיות מרחפת על הראויים אליו, כמו שמוכח מתנא דבי אליהו וכו' ע"ש. והנראה, דזהו מש"כ הגרי"ח 'ברוך הקודש ע"פ אליהו זכור לטוב'.

התורה וסומכין עליה, וכמ"ש תוס' ביבמות (יד ע"א ד"ה רבי יהושע בתי ב) ובפסחים (יד ע"א).

אמנם לרבי יהושע אין לומר דמשגיחין אפי' במקום שבאה לברר ספיקות גרידא כ"כ תוס' (שם בסופו). ולטעמיה כיצד נוכיח דהלכה כב"ה, ושמא אפ"ל דלדעתו הטעם משום ענותנותם (כמבואר בעירובין יג ע"ב). ובתוס' עירובין (ו ע"ב בסופו), כתב דלא בשמים היא משמע שאין להשגיח כלל בשום בת קול. ובגמ' ברכות (סו"ד נא ע"ב) "הלכתא כדברי ב"ה פשיטא דהא נפקא בת קול, אב"א קודם בת קול" ואב"א לאחר בת קול ור' יהושע היא דאמר אין משגיחין בבית קול. (ובתוס' שם נב ע"א [ד"ה רבי יהושע היא] משמע איפכא ע"ש). [עיין בגמ' ב"מ (פו ע"א) בהא דקמפלגי מתיבתא דרקיעא עם הקב"ה, ובמהרש"א ובריטב"א וביבין שמועה שם]. עוד ראה להגאון חיד"א בספרו ראש דוד (פרשת נצבים וילך) שנתן עוד טעמים בזה, וכן יישב את קושיות תוס' וכל תימה שלהם בכמה אופנים ע"ש באורך. עוד ראה בספר פרשה סדורה (לא נודע לי מי מחברו) שהקשה על דברי הרא"ש (בפרק השולח) שדחה דברי ר"ת שפוסל נשים לעשיית ציצית, משום שאינן בלבישה. והא איכא בת קול שאמרה (ב"ב פ"ה) שעתידה אשת רחב"ד לעשות תכלת לצדיקים לעתיד לבא, ותיריך דהא דלא סמכינן אבת קול, הוא כשאומרת הלכה שלא הלכה דארץ כהלכה דשמים אך במקום שאומרת מעשה שהיה או יהיה ודאי לא שקרא אמרה, וממילא המעשה הזה מוכיח שכך הלכה. ע"כ.

ג. **עכ"פ** צריכים אנו להבין את דברי רבינו יוסף חיים זיע"א שלפ"ד, טעמא דמורינן כרבינו האר"י הוא משום שדבריו ברוה"ק ע"פ אליהו ז"ל, ויש לשאול על זה, דהא הלכה היא: 'לא בשמים היא'!

ועוד אי אזלינן בתר האי טעמא, נקשה קושיא זו דלא בשמים על כל מי שיפסוק איזה דבר ע"פ רבינו האר"י, ויאמר שהטעם שפוסק כך הוא משום שדבריו של רבינו האר"י הם ברוח הקודש, ומאליהו זכור לטוב. אז נאמר לו הרי הלכה היא 'לא בשמים היא'.

ד. **ובס"ד נראה** לענ"ד: שמה שמקבלים אנו דברי רבינו האר"י ז"ל אין הוא משום שדבריו ברוה"ק וכיון שכך הורו לו מן השמים. אלא נקבל את דבריו משום שפסקיו ז"ל הם מכח לימודו בחכמת הקבלה ויגיעתו בה, והוא על דרך הלימוד של שאר הפוס'. אמנם שאליהו הוא זה שהדריך לו את הדרך אשר ילך בה, אך רבינו האר"י זיע"א בעצמו בכח לימודו, הגיע למסקנא שהגיע, וכמ"ש מהרח"ו ז"ל בשער רוח הקודש וז"ל "ובענין השגתו אמר לי, בתחילת ימי השגתו היה טורח לפעמים שבוע אחד על מאמר אחד מן הזהר להבין אותו ולא היו אומרים לו פירושו, דא"כ נמצא שלא היתה התורה ההיא שלו, וצריך שהוא עצמו יחדש בתורה מה שקיבלה נשמתו בהר סיני כנודע, ולכן כאשר היה טורח היו אומרים לו בענין זה עיינת יפה, ובמאמר פלוני עיינת טוב ועמדת על האמת, אבל אתה עדין צריך קצת עמוק יותר, ולפעמים היו אומרים

לו טעית בענין פלוני בכולו או במקצתו, והיה חוזר ומעיין עד שהיה משיג ועומד על האמת" עכ"ל.

וכן כתב עוד בשער הנהגת הלימוד (פ"א) וז"ל "שאלתי למורי זלה"ה. ממה זכה להשיג חכמה הזאת כ"כ נפלאה, ואמר שהיה טורח להבין את לשון הזהר שבוע או שבועיים, והיו אומרים לו שעדיין לא השיג היטב, ואז היה מעמיק יותר, עד שהיה מבין המאמר על בוריו. ע"כ.

ועוד כתב שם "גם ראיתי כשהיה קורא בהלכה בין החברים, היה מקשה בכח עד שהיה נלאה מאד, ומזיע זיעה גדולה, ושאלתיו למה עושה כן, והשיב לי וכו' ולזה צריך שיטריח האדם מאוד, וע"ז נקרא תורה תושיה, שמתשת כוחו של אדם, וכן ראוי להעיר עצמו ולשבר כוחו" עכ"ל.

הרי מבואר שרבינו האר"י ז"ל בכח לימודו ועיונו הזך היה מבין את דברי הזוה"ק, וכן הכריע בפסקי הלכה. שאותם לא גילו לו מן השמים. וגם מה ששמע מאליהו, א"ל שאליהו כל דבריו הם ע"פ מה ששמע בשמים, ומכח נביאות מסוימת, אלא מחכמתו הגדולה, ועמקותו הישרה, הגיע למה שהגיע. וכן מוכח מדברי הגאון חיד"א בספרו ראש דוד (פרשת נצבים וילך) וז"ל "דנביא רשאי להודיע המציאות כאמור, וזה בדרך נבואה, אבל נביא מחכמתו הרמה, יכול מסברתו לומר הלכה כך, ואפשר דהיינו מאי דאמרינן אליהו עתיד לדרשה וכיוצא, דאליהו מחכמתו ילמדינו להועיל". ועוד כתב (שם) "כי אליהו זכור לטוב בחכמתו הרמתה וידיעתו כשהיה בעולם הזה הוא ילמדכם" וכו' ע"ש.

עוד בספרו ברכ"י (או"ח סימן לב ס"ד) וז"ל ונראה דכונת כולה רבואתא הנאמרים באמת היינו שאליהו הנביא סבר כך או יפרש כך מכח חכמתו הרמה וידיעתו השלימה, לא שיאמר כן בדרך נבואה, דודאי אם אמרה בדרך נבואה לא צייתין דלא בשמים היא וכו' ופרש"י וכו' דאם יבא אליהו ויאמר, היינו שמחכמתו כי רבה יורה יורה ידין וידין וכמ"ש ע"ש. עוד בספרו עין זוכר (מערכת א או' טו') כתב דאם נפלה מחלוקת בין חכמי הדור ואין מכריע שרי לשאול מן השמים כמי מקדושים ההלכה, ומצינן למעבד ע"פ מה שהראוהו מן השמים. ומייתי ראיה מן הראב"ד שכתב (הל' לולב פ"ח) גבי הדס שנקטם ראשו וז"ל "א"א כבר הופיע רוח"ק בבית מדרשו בכמה שנים והעלנו שהוא פסול" עכ"ד. ומרן בשו"ע הביאו בשם י"א. ומורינן ורבינו מרן מופה"ד שליט"א ביבי"א (ח"א סי' מא' או' כח) כתב דלא נרתע מרן מפני הופעת רוח"ק לבית מדרשו של הראב"ד, והוסיף ואפי' להחמיר ע"כ. והנה אף ששם בשו"ע ס"א פסק שלא כדברי הראב"ד עכ"פ בס"י הביאו בשם יש פוסלין. [ואע"פ שאין דרך מרן להביא דברי הראב"ד כשהוא יחידאה כ"א. ושמא כאן כתבו משום שהוסיף הראב"ד שהוא ע"פ רוח"ק, עוד אפ"ל שמרן בב' הסעיפים הראשונים תפס את לשון הרמב"ם ומן ס"ג ואילך תפס את לשון הטור ונמשך בס"י אחר לשון הרמב"ם אגב שאר הדינים כ"כ המשנ"ב שם ס"ק ב' ועיין בבאר הגולה שם שכתב שכן הסכימו מן האחרונים כה"א ע"כ. [וכ"כ הראב"ד (הל' בית הבחירה פ"ו) אמ"ש הרמב"ם שהנכנס למקדש

בזה"ז חייב כרת, וז"ל "וכך נגלה לי מסוד ה' ליראיו". עוד צריכים אנו לומר שמה שאמר רבינו האר"י למהרח"ו שיתית מים ולא ברכת [אחריהן] ברכה אחרונה, אין זה שמן השמים גילו לו לרבינו האר"י שצריך לברך על מים ששותים קודם הסעודה, אלא צ"ל שמה שגילו לו הוא, שמהרח"ו ז"ל לא בירך ברכה אחרונה, אבל זה שד"ז לעוון יחשב לו ידע כבר קודם לכן, ע"פ מה שייגע ולמד ע"פ הסוד אמנם שיש לפקפק בדבר זה קצת שאפ"ל שע"י שראה במצחו שלא בירך ברכה אחרונה, למד הוא שמשמע שכן צריך לברך ודבר זה אסור. וכן ראיתי בס' אבן השהם (ח"ב סימן קעד ס"ב בפתוחי חתם שם) שכתב, שרבינו האר"י ראה במצחו של המהרח"ו שלא בירך נפשות רבות ע"כ. ולא כמ"ש בספר נגיד ומצוה שראה במצחו שהיתה ברכה לבטלה. וכמו שכבר הקשה עליו הט"ז (ס"ק ט) למה הראו לו ברכה לבטלה הרי החטא היה שחיסר ברכה הצריכה. (עיין מ"ב שם ס"ק יד). אך עכ"פ אין זה מוכרח ודו"ק. (ועיין בזה בס' ברכת השם [ח"א פ"ב הי"ד הערות 35-37]).

ה. **אחר** האמור נבאר שהאף אמנם דאמרינן שרבינו האר"י נחשב הוא כאחד הפוסקים, שפוסקים דבריהם ע"י עיונם, ובחכמתם כי רבה, מ"מ כיון שיש לרבינו האר"י ידע בחכמת הקבלה יותר משאר פוסקים, ושאר פוס' גם הם מודים בדבר זה. ומצינו לשון אחד כיצד מרן השו"ע היה מכיר בגדולת האר"י, אמנם אין להביא ראיה מזה אך לידיעה טוב הוא והוא מש"כ הרה"ג רבי נפתלי הירץ צ"ל בספרו עמק המלך (בהקדמתו השלישית פ"ו די"ג ע"א) וז"ל "והעיד מהר"ר שלמה הגדול ז"ל שדיבר עם אלמנותיו של רבי יוסף קארו ע"ה, וספרה לו שמהר"ק היה לו בן נחמד ושידך אותו עם ביתו של האר"י זלה"ה, והלך מהררי"ק עם בנו לסעודת האירוסין לביתו של האר"י זלה"ה, כיון שחזר לביתו אמר מהררי"ק לאשתו אשתי מה אומר לך ומה אספר לך מהרזים וטעמי התורה, כמה הרוחתי עתה בזאת הסעודה מהפה הקדוש של מהר"ר יצחק אשכנזי אי אפשר לו לאדם בשר ודם להשיג בשכלו מה שיודע הוא והיאך הוא כח ביד שום מלאך לידע מה שיודע הוא, אין זה כי אם נשמה אחת מהנביאים הראשונים שאפי' תנא אחד לא היה יכול לומר מה שאמר הוא"ו וכו' עכ"ל ע"ש. וכן בהקדמתו הראשונה (דף ו ע"ב) וז"ל "כי הרבה שלוחין למקום ויש גם קצת בני אדם שנשמתם היא מעולם התווה ואינם מסוגלים לסודות האר"י זלה"ה ויש לנו ראיה מרבי יוסף קארו ז"ל שהיה רוצה ללמוד מפי האר"י זלה"ה ותיכף שהתחיל ללמוד, מיד היה אונסו השינה ולא היה יכול להתאפק והוכרח לישון" וכו' ע"ש. ע"כ. ובס"ד מצאתי בספר ברית הלוי למהר"ש אלקבץ (דף ל"ט ע"ב) תשובה שכתב מהר"ש למרן רבינו יוסף קארו וז"ל שם בתחילת דבריו: "שאלת ממנו החכם החסיד האשל האדיר צי"ע מוהר"ר יוסף קארו נר"י לערוך לפני זוהר חכמתך כוונת האלקי רשב"י ע"ה בעניין קבורת הצדיק בארץ הקדושה" וכו' ע"ש ודו"ק. - דמבואר שם שחפץ היה מרן לדעת הדברים לפי סודן של דברים.

ובעמק המלך הנ"ל בהקדמתו השלישית (ספ"א) כתב וז"ל "ואתה המעיין תראה ספר מגיד משרים של הרב רבי יוסף קארו ע"ה שנתגלה אליו המגיד לעיתים ידועים וגילה לו איזה טעמי תורה ואע"פ כן כלא נחשבו דמי לפני רזי האר"י זללה"ה, כי עדין לא נשלמו נצוצות עולם התווה ולא יכלו להתגלות" וכו' (וכ"כ שם פ"ו באורך) ע"ש.

וצופה הייתי אגב זה לדברי הגאון חיד"א בספרו מדבר קדמות (מער' א' סעי' כ"ו) בזה"ל "ואני בענייתי פשיטא לי דרבינו האר"י צ"ל היה נטהר באפר פרה ע"י אליהו זכור לטוב ואז נחה עליו רוה"ק להפליא, והגם כי לא ראיתי רמז מזה ולא שמעתי ליבי אומר לי שהרב ז"ל היה מעלים הדבר העלם נמרץ לרוב ענותנותו" עכ"ל.

וע"ע בשער הגלגולים הקדמה ל"ח שפעם אחת הרח"ו מת לגמרי ורבינו האר"י ז"ל החייהו. וידוע מה שפעם שאלו להאר"י ז"ל מדוע אינו מחבר ספר, וענה להם בזה"ל: אם יהיו כל הימים דיו, וכל הרקיעים גוילים, וכל הקנים קולמוסים, לא יספיקו לכתוב וכו' (יששכר וזבולון הנד"מ עמ' נ"ו). עוד מובא שם (עמ' ס"א) שפעם כשהיה ישן רבינו האר"י בשבת, היו שפתותיו מרחשין, וכשהתעורר שאלוהו, מה למד באותה שינה, ואמר להם: "מעיד אני עלי שמים וארץ, אילו הייתי דורש שמונים שנה רצופים בלי גוזמא לא יכולתי לסיים מה שלמדתי בזה הפעם" [ועי' בזה בשם הגדולים מערכת י' סעי' של"ב].

ו. **ובאמת** שלא באנו בזה לספר בשבחי האר"י כי מה אנחנו ומה חיינו, ואם באנו להתעסק בזה יכלה הזמן והמה לא יכלו, שכשנולד נתמלא כל הבית כולו אורה ואליהו הנביא היה הסנדק והמוהל שלו, וכשהגיע לבית אחרי המילה כבר נתרפאה המילה ולא ניכר בה שום חבורה. וכל החכמת והנפלאות שזכה להם רבינו האר"י לא יכילם ספר [לשון הרח"ו בשער רוה"ק], שהיה בקי בשיחת עופות ובשיחת דקלים ובשיחת הדומם, והיה מסתכל במצח האדם ויודע את מצוותיו ואת עוונותיו. ויודע כל רגע ורגע מה נעשה בשמים וכל זה מבואר באריכות בהקדמת הרח"ו לעץ חיים, ובשער רוה"ק [דף ד' ע"ד] ובספר יששכר וזבולון הנ"ל [עמ' נה נ"ו]. ובעמק המלך הנ"ל. אך מה שנוגע לעניינו הוא שאלוהו הנביא היה מתגלה אליו תדיר וז"ל הרח"ו: "אליהו הנביא היה נגלה אליו תמיד ומדבר עמו פה פה ולמדו זאת החכמה" ע"כ.

ז. **עתה** שוב נשוב אל מרן השו"ע, ונברר כיצד דעתו בענייני קבלה ונביא כאן ג' מקומות כדוג' שמהם ניתן ללמוד דעתו לענ"ד.

הנה כתב מרן בב"י חו"מ (סימן צז אות כג ד"ה וכיצד הוא) "...וסוברים הגאונים והיר"ף (סט:) וגם הרמב"ם פרק א' ממלוה (ה"ז) דכיון דפשט ליה דמסדרין הכי קיימא לן דמי לנו גדול מאליהו", וכו' והכי נקטינן. מבואר יוצא מדברי מרן שאע"פ שבענייני הלכה לעולם אמרינן 'לא בשמים היא' אך בפסיקת הלכה מאליהו לא אמרינן הכי והרי הוא הסמכות

ההלכתית הגדולה ביותר שיש לנו. [וראה עוד ברכות כ"ט ע"ב שאליהו תיקן תפלת הדרך וקיבלנו דבריו ללא פקפוק].

בב"י ריש סימן רע"ד בעניין בציעת הלחם-משנה, וז"ל: "כתב הכלבו בסימן כ"ד יש נוהגים לבצוע התחתון ולא העליון, ואנו נוהגים לבצוע העליון. עכ"ל [הכלבו] וכן כתבו הגהות מיימון פ"ח מה' חמץ ומצה שמן הככר העליון בוצע, ואני ראיתי גדולים שבוצעים התחתון, ושמעתי שכן נכון לעשות על פי הקבלה. עכ"ל. ובשו"ע (ס"א) כתב מרן: "בוצע על שתי ככרות (שלימות), שאוחז שתיהן בידו ובצוע התחתונה" עכ"ל. וא"כ חזינו להדיא דאף שהביא בתחילה הב"י את דברי הראשונים שבוצעים על העליון, מ"מ נטה אחר הנוהגים לבצוע על התחתון, מצד שכן הוא ע"פ הקבלה, ולא הביא הב"י איזה מקור לזה מהזהר וכדו' אלא היה די לו בזה שאמרו לו יודעי ח"ן שכן נהוג ע"פ הקבלה, ובכך שראה גודלים שכן נהגו.

וראה עוד למרן בעניין ברכת הלבנה בב"י (סימן תכ"ו) וז"ל: והר"י גיקטילי"א. בעל שערי אורה כתב בתשובה שע"פ הקבלה אין לברך על חידוש הלבנה עד שיעברו עליה ז' ימים עכ"ל. וכן פסק בשו"ע [ס"ד] וז"ל: אין מברכין עליה עד שיעברו שבעת ימים עליה. ובהגהות והערות על הטור שם (סוף הערה כ"ז) הביאו משו"ת מגידות לבעל הפרי מגדים, וז"ל: בשו"ת מגידות [סימן ק"ב] תמה על הב"י שסתם כאן ובשו"ע ולא הביא רק דעת הרב יוסף גיקטילי"א, ולא הביא דעת הרמב"ם והרא"ש והטור דסבירא להו דאף ביום הראשון מצוה לברך הלבנה. עכ"ל. ובאמת לכאורה דברי מרן אלו הם ראייה ניצחת בנ"ד שכאן שביק לן מרן לראשונים הללו משום דברי הגאון המקובל רבי יצחק גיקטילי"א שדבריו על פי הקבלה נאמרו! ודו"ק. וכ"כ ערוך השולחן [שם] וז"ל: "והב"י יסד כאן דבריו ע"פ חכמי הקבלה". וע"ע למרן החיד"א בספרו טוב עין (סימן י"ח סעיף ע"ו). ותראה פלאות.

והלום ראיתי ולמדתי התשובה שכתב מרן מופה"ד הגר"ע יוסף שליט"א שו"ת יחוה דעת (ח"ב סימן כד) ושם גליה לדרעי" ונפיק נהור"א - באורך וברוחב ובתוך דבריו כתב בזה"ל "ומכל מקום אנו נוהגים להקפיד בדרך כלל שלא לקדש הלבנה אלא לאחר שבעה ימים שלמים, וכדברי המקובלים ומרן השולחן ערוך" וכו' ע"ש.

ח. עוד ראה בשו"ת שואל ומשיב (סימן כ) וז"ל אזלינן בתריה [דהאר"י] גם נגד דעת מרן כי לפנינו נגלו כל תעלומה, והוא יודע דיני אמינות דיני התורה טפי ממרן שדבריו הם לפי הפשט וכו' עכ"ל [ובסו"ד כתב שג"כ במקום שהמהר"י ממרויש ז"ל חלק על מרן ע"י שהיה שואל מן השמים ומשיבים לו, נקטינן כותיה]. וכ"כ הגאון חיד"א ביוסף אומץ (סימן פב) ע"ש. ומסתבר לומר שאם גם הם היו יודעים מחכמה זו, היו גם מסכימים לדבריו, וכמ"ש הגאון חיד"א בברכ"י (או"ח סימן מ' אות יא) על מש"כ מרן השו"ע 'שאין לברך ברכת הנותן ליעף כח' ורבינו האר"י כתב שיש לברך, וכתב החיד"א דאילו היה רואה מרן ז"ל את דברי רבינו האר"י זצ"ל, היה גם הוא מורה לברך.

וכ"כ בספרו טוב עין (סימן ז) בזה"ל "דאילו מרן ז"ל ידע מגדולת האר"י ושהוא אמר לאומרה, כן הוא עבד עובדא בנפשיה" עכ"ל. עוד ראה בשו"ת חיים שאל (ח"א סימן נו) שכתב שאם מרן היה רואה תשובת הרמב"ם היה קובע הלכה כמותו. ובס' חיים שאל (ע"ד) כתב: "כל דברי קדשו של האר"י זצ"ל מיוסדים על אדני הזהר ע"ש.

וכן בספרו יוסף אומץ (סימן פ) גבי התחיל לבשל ואבד העירוב, אם יגמור או לא, ופסק שם דלא כמרן שפסק שלא לגמור, וכתב שם החיד"א דאילו מרן היה רואה גדולים דסברי שיגמור הכל, גם מרן היה פוסק להקל ע"ש. [ע"ע שם הגדולים לרבינו החיד"א (מער' גדולים או י) ערך רבינו יעקב החסיד ע"ש] אמנם הגאון שמח נפשי (מערכת ס עמ' קנד) וכן בספר שיורי טהרה (מערכת א או' עב) וכן מרן מופה"ד רבינו עובדיה יוסף ביבי"א ח"ב (חאו"ח סימן כה או' יב, וסימן כט או' ו) ובח"ט (סק"ח או' ט) ועוד, - כתבו להשיג על דברי החיד"א בברכ"י, אולם ראה בספר לוית חן (על הל' שבת סימן צה) לעניין שבעת הימים של היולדת שפסק מרן בב"י (סימן תריז) שאינם מעת לעת (נפק"מ אם ילדה ביום א' אחר חצות, ויוה"כ חל ביום רביעי אם צריכה היא לצום) וכתב מו"ר מרן מופה"ד בלוית חן דאילו ראה מרן כל הראשונים הנ"ל היה פוסק כדבריהם ובפרט שפסק נפשות להקל. ע"כ. ובשו"ת עולת יצחק (רצאבי, ח"א סימן עב) העיר על דבריו שאמנם ספק נפשות איכא, אך כנגד זה יש ספק כרת, ובפרט בזמנינו שרובן בריאות סמוך אחרי לידתן וכו' והגם שהרופאים היום אומרים שאין התענית מזיק להם וכו' ועוד שאם כדבריו הנה ע"י שברוך ה' נתרבו ספרי הראשונים בזה"ז, נצטרך לשו"ע חדש, שיהיה בכל סימן וסימן איזה שינויים ממה שפסק מרן עכת"ד. [אמנם ביבי"א בכמה מקומות וכן בחזו"ע השיב עכ"ז אכ"מ] וכן בשו"ת כפי אהרון (ח"א חאה"ז סימן יג) כתב דדי במה שראו עיני קדשו של מרן ואין לומר אילו ראה וכו' ע"ש טעמו. [כאן צ"ל שבמקום שהראשונים הנמצאים הם מאותם שמרן עשאו לעמודים ודאי שי"ל אילו ראה וכו' שהרי מרן עצמו כתב שיש להכריע כמותם והארכנו בזה במקום אחר].

ט. והנה זה נוכל לומר על כל ספרי הראשונים שלא נתגלו בזמן מרן שאז אין אנו משגיחין אלא בראשונים שמרן עצמו ייחס להם מעלה שנכריע כמותם. אך בדברי רבינו האר"י ז"ל שנתגלו דבריו לאחר שכתב מרן את ספר הב"י וס' השו"ע ומרן לא ראה דבריו אין לומר כן. וודאי צ"ל שאילו ראה מרן דברי האר"י הוה הדר ביה. וכמ"ש הרב עולת יצחק עצמו (ח"א סימן ב או' א) ע"ד הרמ"ע גבי נתינת המטה, אם הראש למזרח או למערב דאילו היה רואה דברי האר"י שר בית הזהר היה מודה לו ע"ש. (ע"ע בספר מאסף לכל המחנות (ס"ק יח) שאסף בזה מדברי הפוסקים והעלה להלכה כדברי רבינו האר"י) ובפרט שלא נמצאו דברים רבים בהם חולק האר"י על מרן [ביחס לראשונים שנתחדשו בזה"ז]. וכן פסק להדיא הגאון רבי רפאל כדיר צבאן בספרו נפש חיה (מע' ט ס"ו) בענין לבישת הט"ק האם הוא מתחת בגדיו וז"ל "וכן מקובל אצלנו תמיד ללכת אחרי פסקי רבינו האר"י גם נגד

מֵרֵן, וְאֹמְרִים דָּגֵם מֵרֵן עֲצָמוּ אִם שָׁמַע פֶּסֶקוֹ שֶׁל רַבֵּינוּ הָאֶרֶץ
הִיָּה נוֹהֵג כְּמוֹתוֹ ע"ש. וְכ"כ הִגְאֹן רַבִּי עֹבְדִיָּה הִדְאִיָּה
בִּישְׁכִּיל עֲבָדִי (ח"ה או"ח ס"ג) "קִים לֵן דְּאִילוּ רֵאָה מֵרֵן דְּבָרִי
הָאֶרֶץ ז"ל הִיָּה מוֹרָה לְבָרֵךְ" [וְהוֹכִיחַ דְּבָרֵינוּ מִהֶמְהָרֵם סוּזִין
בִּס' הוֹן יוֹסֵף (ס"י). וְכֵן מֵהֶרְדֵּב ז"ש כְּתָב שָׁכַל מִקּוֹם דְּפִלְגִי
הַפּוֹס', דְּבָרִי הַקְּבֵלָה יִכְרִיעוּ. וּמֵהִגְאֹן ח"צ (סִימֵן לו). וְכֵן מֵר'
יוֹסֵף אִירְגֵס (סִימֵן ב). וּבִס' מִכְתָּם לְדוֹד (י"ד ס"מ). וְהִיד
אֶהְרֹן (מֵהֶדוּב או"ח סִימֵן לֹא או' ב). וְעוֹד [וּבִסו"ד כְּתָב "הָרִי
לֶךְ הַמְּבוּהָא דְּסַפְרֵי דְּכוֹלֵם מִסְכִּימִים וּמַעֲרִיבִים דְּבַכָּל הִיכָא
דְּאִין הַקְּבֵלָה חוֹלֶקֶת עַל הַגִּמ' וְהַמְּחֻלּוּקָתָא הִיא רַק בֵּין
הַפּוֹסְקִים, שְׁדִּבְרֵי הַקְּבֵלָה יִכְרִיעוּ ע"ש. וְשׁו"ר בִּישְׁכִּיל עֲבָדִי
(או"ח סִימֵן ב או' ז) שְׁמַדְבֵּר בִּזָּה וְכָתָב לְהוֹסִיף שֶׁהֵנָּה בִּסְפָר
מִגִּיד מִשְׁרִים בְּכֹמָה מִקּוֹמוֹת הַמִּגִּיד הָעִיר לְמֵרֵן שְׁדִּבְרֵינוּ הֵם
לֹא בִּסּוּדֵן שֶׁל דְּבָרִים וְהוֹרָה לוֹ לְהַתְנַהֵּג לְפִי הַקְּבֵלָה. וּבִסו"ד
כְּתָב שִׁיּוּדַע נֶאֱמָנָה שׁוּדָאִי מֵרֵן אִילוּ רֵאָה דְּבָרִי הָאֶרֶץ הִיָּה
מִקִּיָּים בְּעֲצָמוֹ הָדָר הוּא לְכָל חֲסִידֵינוּ ע"ש.

וְעוֹד צ"ל דְּקִבְלַת דְּבָרֵינוּ הוּא מִשּׁוֹם שֶׁכָּבֵר פֶּשֶׁט הַמִּנְהֵג
לְפָסוֹק כְּמוֹתוֹ וְכָבֵר קִיבְלוּ עֲלֵיהֶם אוֹתוֹ כְּרַבֵּם כְּמוֹ שֶׁקִּיבְלָנוּ
עֲלֵינוּ הוֹרָאוֹת מֵרֵן כְּמִבּוֹאֵר מִדְּבָרֵי הַפּוֹס'.

י. אִוֵּלָם לֹא תַעֲזוּב נִפְשִׁי לְשֹׁאֹל שֶׁהֵנָּה שְׁמַעְתִּי מֵהֶרְה"ג רַבִּי
יִצְחָק יוֹסֵף שְׁלִיט"א שְׂרָאָה כְּתוּב בִּסְפָר לֶקֶט הַקְּצִיר [לְרַבִּי
אַבְרָהָם הַכֹּהֵן] שֶׁהַמַּחְבֵּר רֵאָה פָּנִיו שֶׁל הַחִיד"א וְשֹׁאֲלוֹ פֶּשֶׁר
דְּבַר שְׁבָאִיזוֹ מִקּוֹמֵן עֲזוּב לְמֵרֵן וּפֶסֶק כְּרַבֵּינוּ הָאֶרֶץ וְהַשִּׁיב לוֹ
לְעֲצָמִי אֲנִי פוֹסֵק כְּהָאֶרֶץ אֶךְ לְאַחֲרִים שְׁבָאִים וְשׁוֹאֲלִים לִי
מוֹרָה אֲנִי לִלְכַּת כְּמֵרֵן אִפִּי נֶגֶד הָאֶרֶץ ע"כ. וְאִמֵּר ר' יִצְחָק
לְהִבִּיא רֵאָה מִזָּה שְׁאִין לְפָסוֹק כְּהָאֶרֶץ בְּמִקּוֹם שְׁחוֹלֶק הוּא
עַל מֵרֵן.

וְהֵנָּה לְהַכְרִיעַ מַעֲדוֹת זֹו שֶׁל בַּעַל הַלֶּקֶט הַקְּצִיר אִי אִפְשָׁר
מִכְמָה אֲנִפִּי חֲדָא דְּהֵנָּה וְדָאִי קֶשֶׁה לֹמַר שֶׁכְּתָב הַחִיד"א
פֶּסֶקִים עַל דֶּרֶךְ זֹו בַּעֲשֻׁרוֹת סַפְרֵינוּ וּבַעֲשֻׁרוֹת מִקּוֹמוֹת וְאִין זֹה
לְרַבִּים אֵלָּא לוֹ עֲצָמוֹ דָּא"כ מִגְלָה הוּא דַּעְתּוֹ בִּזָּה שְׁאִין לְפָסוֹק
כָּלִל כְּסַפְרֵינוּ אֵלָּא רַק לְעִיֵּן בְּהֵם לְצוּרֶךְ לִימוּד לְהִלְכָה וְלֹא
לְמַעֲשֵׂה וּדְאִי שְׁאִינוּ כֵךְ הוּא. וְעִיֵּן לְמַש"כ הַרְמַב"ם בְּאַגְרָתוֹ -
מֵאִמֵּר קָדוֹשׁ הַשֵּׁם וּז"ל "מֵה שִׁיחּוֹק הָאָדָם בִּידּוֹ וִיכְתַּבְהוּ עַל
הַסֶּפֶר רָאוּ לוֹ שִׁיחֲזִירָהוּ אֶלֶף פַּעֲמִים אִילוּ יִתְכֵּן זֹה" וְהוּא אִינוּ
דוֹמֵה לְעֵדוֹת שֶׁל הָרָאב"ד מִחֲבֵר פ"י עַל סֵפֶר יִצִּירָה עַל הַזּוֹהָר
(שְׁאִינוּ בַּעַל הַהֲשָׁגוֹת עַל הַרְמַב"ם) שְׂרָאָה בְּתַלְמוּד יְרוּשָׁלַּיִם
מִסְדֵּר קִדְשִׁים [שְׁנַעֲלָם מֵאִיתָנוּ] הוּיּוֹת בְּתַפְּלִין בְּאַמְצַע
כְּדַעַת ר"ת. שְׁמִזָּה מִצִּינוּ לְהִבִּיא רֵאָה קֶצֶת שְׁתַּפְּלִין אֵלּוֹ
שֶׁהֵם כְּשִׁיטַת ר"ת בְּסִיס חֲזָק יֵשׁ לָהֶם. דַּהֲתָם בַּעֲדוֹת הָרָאב"ד
רֵאָה הוּא כְּתוּב בְּהִדְאִי בִּירוּשָׁלַּיִם. מִשָּׁא"כ כֹּאֵן שְׁשִׁמַּע, וְאִפִּי
הֵתָם אַחֵר הָעֵדוֹת שֶׁל הָרָאב"ד עִכ"פ לֹא הִבְאֵנוּ מִזָּה רֵאָה
וְדָאִי לְהַכְרִיעַ לְכוּלִּיָּה, דָּא"כ לֹא נִצְטַרְכְּנוּ יוֹתֵר לְהִנִּיחַ תַּפְּלִין
שֶׁל רִש"י שֶׁהֵנָּה הָרִי לָנוּ עֵדוֹת שֶׁכְּתוּב בִּירוּשָׁלַּיִם שִׁישׁ לְפָסוֹק
כְּדַעַת ר"ת. אֶךְ וְדָאִי שְׁאִין הַדְּבַר כֵּן וְה"ה בְּנ"ד. וְלִכֵּן שְׁמָא צ"ל
מֵה שֶׁהִשִּׁיבוּ תְּשׁוּבָה זֹו הוּא מִפְּנֵי שְׁבָאוֹתָהּ עַת לֹא הִיָּה זְמָנוּ
פָּנִיו כ"כ לְהִשִּׁיב ע"ז וְחָדָאוּ בְּתִשְׁבּוּבָה שׁוּדָאִי כָּל הַמִּתְבּוֹנֵן
יִרְאֵה לְנוֹכַח שְׁאִינוּ כְּפִשׁוּטוֹ.

י.א.

הַט אֲזַנִּיךְ וְשִׁמַּע, דּוּדָאִי צ"ל שְׁבִמְקוֹם שֶׁלָּא יְדוּעַ וְדָאִי דַּעַת
מֵרֵן הַשׁו"ע וְהַפּוֹס', אוֹ בְּמִקּוֹם שֶׁנִּמְצָא מֵרֵן הַשׁו"ע סוֹתֵר
לְעַצְמוֹ, וְיִדְוּעָה לָנוּ דַּעַת רַבֵּינוּ הָאֶרֶץ בְּדִין זֹה, נִקְטִינֵן כְּדַעַת
הָאֶרֶץ. וּבְמִקּוֹם שֶׁמִּצִּינוּ סְתִירָה בְּדִבְרֵי מֵרֵן הַשׁו"ע, אִמְרִינֵן
דְּנִקְטִינֵן כְּהָאֶרֶץ אַע"פ שִׁישׁ אִיזָה צָד אוֹ טַעַם לֹמַר שְׁאִין כֹּאֵן
סְתִירָה כְּגוֹן מִשָּׁ"כ מֵרֵן בַּשׁו"ע (סִימֵן קֶפֶג ס"ה) גְּבִי אִיטֵר יָד
בְּכּוֹס שֶׁל בְּרַכַּת הַמְּזוֹן שִׁיחֲזִיק הַכּוֹס בִּימִינוּ שֶׁהוּא שְׁמָאֵל כָּל
אָדָם, וְאִילוּ גְּבִי לֹוֵב (סִימֵן תִּרְנָא ס"ג) כְּתָב מֵרֵן שִׁנְעַנַּע
בְּשִׁמְאָלוֹ שֶׁהוּא יָמִין כָּל אָדָם. וְאַע"פ שֶׁאִפִּי בְּפִשְׁטוֹת שְׁמָה
שֶׁכְּתָב מֵרֵן גְּבִי כּוֹס שֶׁל בְּרַכַּת הַמְּזוֹן הוּא כִּיּוֹן שֶׁאִם יִחֲזִיק
בְּשִׁמְאָלוֹ שֶׁהוּא יָמִין כָּל אָדָם, וְצִרִיךְ לְהִיּוֹת כֵךְ כָּל זְמַן בְּרַכַּת
הַמְּזוֹן, וְאַפְשָׁר שֶׁתִּרְעַד יָדוֹ מִעַט וְיִטְנַפּוּ בְּגָדָיו, וְאוּלַּי אִפִּי יִסִּיחַ
דַּעְתּוֹ מִבְּרַכַּת הַמְּזוֹן בְּגָלֵל זֹה, לִכֵּן כְּתָב מֵרֵן שִׁיחֲזִיק הַכּוֹס
בְּשִׁמְאָל כָּל אָדָם שֶׁהוּא יָמִינוּ, מִשָּׁא"כ בְּלוּלָב שְׁכָל זְמַן אַחֲזִיתוֹ
הוּא רַק לְשַׁעָה קְלָה, וְגַם אִם זֹה אִינוּ בְּנוֹחַ קֶצֶת אִין חֲשַׁשׁ
לְדַבֵּר. וְהֵנָּה אַע"פ שֶׁמִּצִּינוּ לִיִּשְׁבַּ לְחַלֵּק בְּפִשְׁטוֹת דְּבָרֵינוּ מֵרֵן.
מִשּׁוֹם שֶׁדַּעַת רַבֵּינוּ הָאֶרֶץ כְּתוּבָה הִיא בְּשַׁעַר הַכּוֹוֹנוֹת (דְּרוּשֵׁי
קִידוּשׁ לֵיל שַׁבַּת דְּרוּשׁ א) וְאַע"פ שֶׁאִינָה מְבֹאֲרַת הֵיטֵב, רַק
שֶׁכְּתָב בִּסְתָם. וּז"ל מֵהֶרְח"ו: "תַּחֲזִיק הַכּוֹס בִּידֶיךָ הִימָנִית
לְבִדָּה" וְלֹא חִילֵק בֵּן אִיתֵר לְסַתֵּם אָדָם וְלִכְאוּ ס"ל שְׁאִיתֵר
צִרִיךְ לְאַחֲזוֹ בְּשִׁמְאָלוֹ שֶׁהוּא יָמִין כָּל אָדָם, אֲזַלִּינֵן כּוֹוֹתִיָּה.
וּבִכְה"ח [שֵׁם] כְּתָב שֶׁלְדַעַת הַמְּקוּבָלִים הָאִיטֵר יֶאֱחֹזוּ הַכּוֹס
בִּימִין כָּל אָדָם, וְהוֹסִיף שֶׁכֵּן מִנְהַג הָעוֹלָם וְכֵן פֶּסֶק רַבֵּינוּ יוֹסֵף
חַיִּים זִיע"א בְּבִא"ח (ש"ר פֶּרֶשֶׁת שֶׁלַח לֶךְ הַלֶּכָה יט) וְהַסְכִּים
עַל יָדוֹ מו"ר וְעַתָּה מוֹפָה"ד מֵרֵן רַע"י שְׁלִיט"א בְּהִלְכּוֹת עוֹלָם
(שֵׁם).

וְאִפִּי זֹו נִימָא, דְּמִצִּינוּ ג"כ בְּמִקּוֹם שְׁאִין לָנוּ סִפֵּק כָּלִל וּבִרְוֵרָה
לָנוּ דַּעַת מֵרֵן הַשׁו"ע, עִכ"פ כִּיּוֹן שִׁישׁ גַּם לְדַעַת רַבֵּנוּ הָאֶרֶץ
ז"ל אֲזַלִּינֵן כּוֹתִיָּה. כְּגוֹן גְּבִי טְלִית קֶטֶן, כְּתָב מֵרֵן בְּב"י (סִימֵן ח)
שֶׁהֵבִין מִדְּבָרֵי הַטוֹר שִׁישׁ לְלָבוֹשׁ הַט"ק תַּחַת בְּגָדָיו, אֶךְ
מִמַּש"כ בְּמִקּוֹם אַחֵר (סִימֵן כֵּד) שֶׁעִיקֵר הַדִּין הוּא כְּדִי לְזַכּוֹר
הַמִּצְוָה וְכו' נִרְאֵה שֶׁעִיקֵר מִצְוַת ט"ק לְלָבֹשׁ מִלְמַעְלָה כְּדִי
שֶׁתִּמִּיד יִרְאֵהוּ וְיִזְכּוֹר הַמִּצְוָה. וְכֵן בַּשׁו"ע (ס"ח ס"א) "עִיקֵר
מִצְוַת ט"ק לְלָבֹשׁ עַל בְּגָדָיו כְּדִי שִׁירָאנוּ תִּמִּיד וְיִזְכּוֹר מִצְוַת
ה'". וְכֵן בְּסִימֵן כֵּד (סַעִיף א) "וְנִכּוֹן לְלָבֹשׁ עַל הַמְּלָבוּשִׁים"
[וְלַעֲנִין לְהַכְנִס עִם הַט"ק לְבִית הַקְּבֵרוֹת כְּתָב מֵרֵן בְּב"י (סִימֵן
כג) וּז"ל "וְאִיכָא לְעִיּוֹנֵי בְּטִלִּית קֶטֶן שֶׁאָדָם לּוֹבֵשׁ מִתַּחַת
לְמִדִּיו, אִם מוֹתֵר לְהַכְנִס בּוֹ לְבַה"ק" וְכו' וְלִכְאוּ נ"ל דְּסוֹתֵר
הוּא לְמַש"כ בְּס"ח (סַעִיף יא) וּבְסִימֵן כֵּד (סַעִיף א) וְעַל דְּבַר
זֹה כָּבֵר עֲמָדוֹ כְּמָה מִן הָאַחֲרוֹנִים מֵהֶם הַפְּרִישָׁה (שֵׁם) וְהַב"ח
וְהַט"ז וְהַש"ךְ (י"ד סִימֵן שִׁסֵּז) וּמֵרֵן הַחִיד"א בְּבִרְכ"י (סִימֵן כג)
וּבַעֲרוֹךְ הַשּׁוּלְחָן (סִימֵן כג וּבִי"ד סִימֵן שִׁסֵּז) וְרֵאָה לְמֵאִמֵּר
מִרְדְּכִי (סִימֵן כֵּד סַעִיף קֶטֶן א) שֶׁכְּתָב לִיִּשְׁבַ סְתִירָה זֹו וְכְתָב
שֶׁאִפִּי שֶׁס"ל לְמֵרֵן שִׁיּוֹתֵר טוֹב לְלָבוֹשׁ הַט"ק עַל מְלָבוּשָׁיו עִכ"פ
לֹא נִהְגוּ כֵן וּמִשּׁוֹם שֶׁלֹא נִהְגוּ כֵן כְּתָב מֵרֵן 'בִּט"ק שֶׁאָדָם לּוֹבֵשׁ
מִתַּחַת לְמְלָבוּשָׁיו עִכ"ד. וְעִכ"פ מוֹכַרְח דְּלַדַּעַת מֵרֵן הַשׁו"ע
מִצְוָה מִן הַמּוֹבָחָר הוּא לְלָבוֹשׁ הַט"ק מִעַל כָּל בְּגָדָיו וְהוּא
אַע"פ שֶׁיִּדְעַת מֵרֵן שִׁישׁ שֶׁלֹא נִהְגוּ כֵן וְכִמּוֹ שֶׁפֶּסֶק בַּשׁו"ע (סִימֵן

כג סעיף א') וז"ל "מותר להכנס בביה"ק, והוא לבוש ציצית, והוא שלא יהיה נגרר על הקברות, אבל אם הוא נגרר על הקברות אסור משום לועג לרש, בד"א בימיהם שהיו מטילים ציצית במלבוש שלובשים לצורך עצמם אבל אנו שאין אנו מכונים בהם אלא לשם מצוה אסור אפילו אינם נגררים וה"מ כשהציציות מגולים אבל אם הם מכוסים מותר" עכ"ל. אמנם לענ"ד נראה ליישב שמדברי מרן שכתב: "ואיכא לעיוני בטלית קטן שאדם לובש מתחת למדיו, אם מותר להכנס בו לבה"ק", מתוך שכתב מרן: "שאדם לובש מתחת למדיו" משמע שבעלמא [היינו מעל לבגדיו] ליכא לעיוני, ופשיטא שמותר ודו"ק]. עכ"פ הגאון רבי חיים ויטאל זצ"ל בשער הכוונות (דף ז ע"ב) העיד על רבינו האר"י זצ"ל שלבש הט"ק תחת המלבושים. ועוד כתב שם שאותם המתייהרים ללבוש ט"ק על כל בגדיהם טעות גדולה בידם וזהו היפך האמת עכ"ל. וכדבריו כתבו הרבה מן האחרונים מהם מרן החיד"א בברכ"י (ס"ח ס"ק ז ועוד), וכ"כ רבינו יוסף חיים בבא"ח (ש"ר לך ה' יב) ועוד רבים [עיין למו"ר מרן מופה"ד בהליכות עולם פרשת לך לך שם. ועיין בזה עוד בשו"ת אוצרות יוסף שבסוף ספר הלכה ברורה להגר"ד יוסף, ח"א עמ' קי"ג] ומ"מ ודאי הוא שמרן השו"ע חולק על רבינו האר"י בזה, ובכו"ז אזלינן כדברי רבינו האר"י, וכן פסק בשו"ת ציץ אליעזר (ח"ח סימן ג) ובשו"ת מקוה המים (ח"ג ס"א) וכ"כ מו"ר מרן מופה"ד בהליכות עולם (שם) ובסו"ד כתב וז"ל הבהיר "ועכ"פ אנו שהולכים בכל כיוצ"ב בעקבות דברי האר"י בודאי שכן ראוי לעשות" ע"כ.

יב. ועוד מצינו במרן שכתב (סימן כה ס' יא) "אחר שקשר של יד על הזרוע יניח של ראש קודם שיכרוך הרצועה סביב הזרוע" ע"כ. הנה לפ"ד יש להניח תפילין של ראש מיד לאחר שקשר הקשר של תפילין של יד ואין להמתין עד לאחר שיקשור הז' קשירות. עכ"פ בדברי רבינו האר"י מבואר להדיא (שער התפילין פרק י) היפך וז"ל מהרח"ו "ואח"כ תחלה יכרוך ז' כריכות סביב הזרוע, ואח"כ יניח תפילין של ראש". ונוהגים אנו כדבריו אע"פ שפסק מרן היפך. ועיין במ"ב (שם ס"ק לח) שאחר הביאו דברי רבינו האר"י כתב שכן המנהג בכמה מקומות והביא משם תשובת משכנות יעקב (סימן כח) דדעתו ג"כ כמנהגנו לכרוך קודם על הזרוע לחיזוק דבלא"ה

לא מתקיים ואינו נקרא קשירה. ע"ש. וודאי שכן המנהג בכל תפוצות ישראל כדברי רבינו האר"י היפך דברי מרן. ואמנם בג' הדוגמאות הנז' אפ"ל וליישב באופנים שונים כגון: ראשונים שלא היו לעיני מרן שנתגלו בתקופתנו - הוא הגורם דעבדינן דלא כמרן. וכיוצ"ב. עכ"פ מבואר מכמה מקומות שהובאו לעיל כיצד נוטה דעת מרן בענייני קבלה [ובפרט ראה לעיל בד"ה 'וראה עוד למרן בעניין ברכת הלבנה' ע"ש]. וודאי לדעתו, -רבינו האר"י עמוד כביר נחשב לסמוך עליו כמובא למעלה.

יש כעין זה עוד עשרות מקומות דידועים דברי מרן. אך מבוארים ג"כ דברי רבינו האר"י ואזלינן בתר דברי רבינו האר"י ואכמ"ל.

יג. והנה אחר כותבי כל זאת ראיתי לדברי מו"ר ועט"ר מופה"ד ופלאו מרן רבנו עובדיה יוסף שליט"א ביב"א (ח"ט חאו"ח סק"ח אות ט) במש"כ לדחות בשתי ידים להגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל במש"כ במבוא לאור לציון (ח"ב ענף ה') דהא דאמרין סב"ל הוא נגד דעת מרן, אבל נגד דעת רבינו האר"י ז"ל אין אנו אומרים סב"ל, [ותלה כמה תנאים בזה ע"ש] ע"כ. וכתב מופה"ד שהרי הלכה רווחת היא (ב"מ שם) 'לא בשמים היא' ע"כ ע"ש.

ואחר המחילה רבה וקודם נשיקת עפרות רגליו לפי מה שנתבאר לעיל, מדברי מרן מו"ר ועט"ר שליט"א עצמו שפסק בהרבה מקומות כדברי רבינו האר"י אע"פ שחולק הוא על מרן. וממ"נ אי אמרינן שדברי האר"י נחשבים בשמים ולא בשמים היא, הרי רבי יהושע הוא זה שאמרה לדרשה זו, והבאנו למעלה דברי התוס' שכתבו דלדעת ר' יהושע אין משגיחין בבית קול אפי' במקום שהיא באה לברר ספיקות גרידא, וא"כ גם את דברי רבינו האר"י לא נקבל אף במקום שבא לברר ספיקות גרידא, והנה אנו מצינו בהרבה מקומות שרבינו האר"י בא לא רק לברר ספיקות אלא אף לפסוק הלכה ואזלינן כותיה ולית מאן דפליג. ואי נימא דדבריו אינם נחשבים 'בשמים' כיצד כאן תפס את דברי רבי יהושע דלא בשמים היא. ועוד לפי מש"כ שאת דברי רבינו האר"י מקבלים אנו לא כיון שדבריו ברוה"ק ומכח נביאות שבו אלא כפוסק שפוסק דבריו ביגיעתו, וכן בדברים שקיבל מאליהו אמרינן שאליהו מחכמתו אמר דבריו. וכן כבר התפשטו הוראותיו בקהלות ישראל ונהגו כמותה.

יד. לכאורה היא העולה: כיון שאת דברי רבינו האר"י מקבלים אנו לא כיון שדבריו מן השמים, אלא כפוסק שפוסק דבריו על דרך העיון של שאר פוסקים, אך עכ"פ את דבריו לא נקבל כמו שמקבלים אנו את דברי שאר פוסקים, כיון שגם הם מודים היו לרבינו האר"י אילו היו רואים את דבריו, וכן נתפשטו מנהגיו ופסיקותיו כבר בקהילות ישראל לכן אין לומר על דבריו 'לא בשמים היא'. אמנם שקיבלנו עלינו את מרן לפסוק כהכרעותיו, אך במקום שגילה דעתו רבינו האר"י, אמרינן דאילו ראה מרן דברי רבינו האר"י הוה הדר ביה, כמו שראינו את יחסו של מרן לענייני קבלה, ואזלינן בתר דברי רבינו האר"י. וכן לא נאמר סב"ל נגדו, כדרך שאומרים נגד מרן. וה' הטוב יצילנו משגיאות, קטנות או נוראות, ויראנו מתורתו נפלאות, ויראו עינינו בקץ הפלאות, אמן.

כל הנכתב בסימן זה הוא ללימוד בלבד ולא על מנת להורות הלכה